

HIJ IS VERREZEN!

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT / P106088

V.U.: E. GOVAERTS, POSTBUS 14, B - 2650 EDEGEM

NR. 41 / SEPTEMBER-OKTOBER 2009

AFGIFTEKANTOOR: ANTWERPEN X

KAN HET WESTEN AFGHANISTAN CONTROLEREN ?

België heeft zich aan de zijde van zijn NAVO-bondgenoten geëngageerd tot deelname aan de militaire operaties in Afghanistan. Een kleine 500 Belgische soldaten zijn actief in Kaboel, Kandahar en Kunduz. Om de achtergronden en de draagwijdte van de huidige oorlog te verduidelijken, publiceren we hieronder een tekst van een specialist inzake geopolitieke studies: de Fransman Aymeric Chauprade.

OM het transport van aardolie en aardgas vanuit Centraal-Azië te verzekeren, hebben de Amerikanen in 1994 de kaart van de Taliban getrokken. Nadien hebben deze laatste zich tegen de Verenigde Staten gekeerd. Resultaat : Afghanistan is het toneel geworden van een gewelddadige en voorlopig nog onbesliste confrontatie tussen het Westen en de politieke islam.

Afghanistan is altijd al een plaats geweest waar beschavingen met elkaar in botsing zijn gekomen. Achtereenvolgens hebben de Perzische, de Indische, de Russische en de westerse beschaving – met de Britten in de 19de eeuw, en de Amerikanen en hun Europese bondgenoten vandaag – zonder ophouden geprobeerd om het land te controleren. Het was in Afghanistan dat de Britten in de 19de eeuw verschrikkelijke militaire nederlagen hebben geleden ; met de Japanners en de Thai zijn de Afghanen de enige Aziaten die de Europese koloniale machten hebben doen mislukken.

Ook de Sovjet-Unie is mislukt in dit bloedige land, toen zij vanaf 1978 probeerde er haar invloed te behouden en geconfronteerd werd met het islamitisch activisme van het pro-Amerikaanse buurland Pakistan. Tegen de Sovjets kwam een machtige internationale *djihad* tot stand, die bewegingen in stelling bracht die tot dan toe enkel van regionale aard waren (Algerije, Bosnië, Filippijnen, Saoedi-Arabië, Palestina, Egypte,...). De islam vormt overigens het cement van de Afghaanse identiteit, want Afghanistan, dat samengesteld is uit verschillende etnische groepen (Pathanen, Tadzjiken, Oezbeken,...) en verschillende islamitische varianten (soennieten en sjiieten), is de anti-natie bij uitstek, volgens het woord van Xavier de Planhol.

Na de ineenstorting van de Sovjet-Unie probeerden de Verenigde Staten de controle over Afghanistan in handen te

krijgen. Rekening houdend met de strategische rivaliteiten die de Amerikanen tegenover de Russen, de Iraniërs en de

Chinezen stellen, kunnen de rijkdommen aan aardgas en aardolie van Centraal-Azië voor de V. S. slechts in twee richtingen uitgevoerd worden : in westelijke richting via Georgië en in oostelijke richting via Afghanistan. Onder president Bill Clinton vatte de maatschappij UNOCAL (Union Oil of California), waarin ook de Saoedi's belangen hadden, het plan op om een gaspijplijn aan te leggen die gas uit Turkmenië dwars door Afghanistan en Pakistan zou vervoeren tot aan de Indische Oceaan. Maar de krijgsheren, die na het vertrek van de Sovjetroepen ieder een deel van het Afghaanse grondgebied controleerden, pleegden chantage : er moesten tienden betaald worden of het gas zou niet doorgevoerd worden. UNOCAL besloot toen, met de steun van de CIA en de ISI (de Pakistaanse geheime dienst), om een ingrijpende politieke oplossing door te drukken : het aan de macht brengen van de meest radicale fundamentalisten. De Taliban kregen alle steun en konden zich in 1997 van de macht meester maken.

De Verenigde Staten wilden met operatie *Enduring Freedom* in Afghanistan « blijvende vrijheid » vestigen. Maar de échte vrijheid voor het zwaar beproefde Afghaanse volk kan alleen maar voortvloeien uit de verkondiging van het Evangelie van Onze Heer Jezus Christus. Zo zag het ook de Z. Pater Charles de Foucauld (1858-1916), die in de voetsporen van het Franse leger in Noord-Afrika aan de Toeareg de Blijde Boodschap bracht.

Na een jaar van intense samenwerking boterde het eind december 1998 echter niet meer tussen UNOCAL en de Taliban. Het project *CentGas* (Central Asia Gas) werd stilgelegd. Het verbond tussen Osama bin Laden en mollah Omar, de opperste leider van de Taliban – beiden voormalige geallieerden van de Verenigde Staten in de strijd tegen de Sovjetinvloed ! – leek aan de controle van UNOCAL te ontsnappen, en bovendien begonnen de Chinezen hun inplanting in het land te ontwikkelen. Amerika was ongerust...

Alles werd opnieuw mogelijk voor de Amerikanen in 2001 : op 9 september werd commandant Massoed, zonder twijfel de enige Afghaanse krijgsheer die voor het Westen

CHRONOLOGIE VAN 30 JAAR OORLOG

- 27 april 1978
communistische staatsgreep en oprichting van de Democratische republiek Afghanistan
- 3 juli 1979
start van de geheime CIA-operatie *Cyclone*, bedoeld om de anti-communistische moedjahedin massaal van Amerikaanse steun te voorzien
- 24 december 1979
inval van de Sovjettroepen om de regering te steunen in haar strijd tegen de moedjahedin
- 15 februari 1989
terugtrekking van de Sovjettroepen
- 16 april 1992
einde van het communistisch regime en begin van de burgeroorlog
- 27 september 1996
inname van Kaboel door de Taliban
- 7 oktober 2001
begin van de Amerikaanse bombardementen
- 21 oktober 2001
aanvang van het grondoffensief van de Noordelijke Alliantie tegen de Taliban en aankomst van de eerste Amerikaanse soldaten
- 13 november 2001
verjaging van de Taliban uit Kaboel
- 11 augustus 2003
de NAVO neemt de leiding over de operaties in Afghanistan
- 16 augustus 2009
de dood van de tweehonderdste Britse militair in Afghanistan brengt de publieke opinie in beroering

oncontroleerbaar was, vermoord; en twee dagen later stortten de *Twin Towers* van New York in. De Verenigde Staten hadden de handen vrij om diegenen te vernietigen die zij eerst "gemaakt" hadden: de Taliban en hun bondgenoot Bin Laden. Operatie *Enduring Freedom*, gelanceerd op 7 oktober met een mandaat van de Verenigde Naties – want Amerika had zijn wettige zelfverdediging kunnen inroepen – liet tien jaar na de eerste Golfoorlog opnieuw toe om de Westerse geallieerden in een coalitie samen te brengen: het Verenigd Koninkrijk, Canada, Duitsland, Frankrijk en een dertigtal andere landen vormden blok rond Washington. Op vijf weken tijd, door de combinatie van krachtige bombardementen en binnenlandse actie (de speciale strijdkrachten van het Westen en zo'n twintigduizend Tadzjiken en Oezbeken van de Noordelijke Alliantie) werd één van de meest reactionaire regimes van de planeet weggeveegd.

Op 11 augustus 2003 nam de NAVO het bevel over de internationale veiligheids- en bijstandsmacht in handen (37 deelnemende landen). Sindsdien leeft Afghanistan onder de controle van de strijdkrachten van de NAVO met aan het hoofd van het land een collaborerende regering.

De fase van de uitschakeling van het regime van de Taliban maakte onder de westerse militairen minder doden dan de fase die vanaf 2005 begonnen is, het jaar waarin de Taliban opnieuw het hoofd opstaken: 232 soldaten van de coalitie werden in 2007 gedood. De reden moet gezocht worden in Pakistaanse medeplichtigheid en ongetwijfeld ook in discrete steun vanuit Iran, hoewel dit land sjiietisch is en de Taliban felle anti-sjiietische soennieten zijn. Teheran verhindert het Westen in elk geval om Afghanistan te stabiliseren.

UNOCAL van zijn kant beschikte na 2003 over twee belangrijke troeven: aan het hoofd van Afghanistan kwam de man die tevoren belast was met de verdediging van de belangen van de oliemaatschappij bij de Taliban, namelijk Hamid Karzai; en met Condoleezza Rice, hoofd van de Amerikaanse diplomatie, had zij een oud-lid van de raad van bestuur op een sleutelfunctie. Daardoor werden de zaken erg vereenvoudigd en openden zich nieuwe perspectieven.

De tijd is ook gunstig voor de drugshandelaars: Afghanistan is opnieuw de eerste wereldproducent van papavers geworden, waaruit opium en heroïne vervaardigd worden. Het « pre-fundamentalistische » tijdperk, onder de monarchie en later onder de ijzeren roede van de mannen uit Moskou, toen Afghanistan uitstekende wijnen produceerde die het belangrijke inkomsten opleverden, lijkt ver weg... AYMERIC CHAUPRADE, *Chronique du choc des civilisations*, Périgueux 2009, pp. 50-52

* * *

Er zijn in Afghanistan ook Franse militairen actief. Op 18 augustus 2008 werden tien van hen gedood in een hinderlaag van de Taliban in de vallei van Ouzbin, ten oosten van Kaboel. Frédéric Pons en Marc Charuel brachten een magnifiek album uit over het Franse leger in Afghanistan en droegen dit op aan de nagedachtenis van de gesneuvelde soldaten: « *AFGHANISTAN, LES SOLDATS DE LA LIBERTÉ* ».

De fronttroepen staan er tegenover een alomtegenwoordige maar ongrijpbare vijand:

« *Elke patrouille geeft de para's de gelegenheid om waarlijk bijbelse taferelen te ontdekken. Maar ze hebben echt niet de tijd om er bij stil te staan. De boeren hebben misschien wapens verborgen onder hun kleren of in de zakken met voorraden of graan. In dit land dat al meer dan dertig jaar in oorlog verkeert, heeft iedereen een wapen bij zich. Verborgen opslagplaatsen zijn er overal.*

« *In Afghanistan hebben de Fransen opnieuw de oorlog van hoge intensiteit ontdekt, tegenover een tegenstander die strijdvaardig en goed bewapend is. De zondagsdiensten, opgedragen door pater Segond, de aalmoezenier van het bataljon, gaan door in de zaal waar ook de briefings plaats hebben. Ze krijgen een bijzondere weerklank in het hart van de soldaten, zoals op de dag dat het Evangelie zei: « **Weest dus waakzaam, want gij kent dag noch uur...** » De tragische hinderlaag in de vallei van Ouzbin, op 18 augustus (tien soldaten gedood, van wie acht van het 8ste regiment RPIMA), heeft de geesten diep getekend. »*

Als men bladert in het mooie album met de vele foto's van de « *soldaten van de vrijheid* », omgeven door de plaatselijke bevolking, door nieuwsgierige en lachende kinderen, dan komt onvermijdelijk ook volgende gedachte bij de lezer op: *HOE KAN MEN DIT ZWAAR BEPROEFDE VOLK OOIT DE WARE VRIJHEID BRENGEN ALS MEN HET NIET TEGELIJKERTIJD JEZUS CHRISTUS BRENGT?* Denken we maar aan pater Charles de Foucauld, die in de voetsporen van het Franse leger de Blijde Boodschap bracht aan de Toeareg. Wat een immens werkterrein zal er open liggen voor oude en nieuwe katholieke congregaties als over afzienbare tijd de Kerk het verstikkend doodskleed van Vaticanum II afwerpt en opnieuw gaat doen wat zij tot vijftig jaar geleden altijd gedaan heeft: het Evangelie verkondigen tot aan de uiteinden van de aarde!

DE GROTE CRISIS VAN HET ARIANISME JEZUS CHRISTUS IS GOD

In februari 1975 publiceerde abbé de Nantes de tekst van een conferentie die hij gegeven had over het arianisme, de geweldige ketterij die in de vierde eeuw bijna geheel de Kerk in haar greep kreeg. De parallellen met de huidige situatie zijn frappant, en de stichter van *De katholieke Contrareformatie in de twintigste eeuw* heeft dan ook niet nagelaten uit de geschiedenis van deze crisis belangrijke lessen te trekken. In het hierna volgende tweedelig artikel laten we abbé de Nantes uitgebreid aan het woord (CRC nr. 89, februari 1975, pp. 4-14).

Deisis of Smeekbede: voorstelling van Christus in goddelijke majesteit als Rechter over levenden en doden, geflankeerd door de H. Maagd en de H. Aartsengel Michaël aan zijn rechterhand en Sint-Jan de Doper en de H. Aartsengel Gabriël aan zijn linkerhand; in de houding van smekelingen vragen zij Hem om de zondige mensheid te sparen. Fresco uit 1488 in het klooster van Voronež (Roemeens Moldavië). Het thema van de Deisis komt veelvuldig voor in de Byzantijnse kunst.

WAT is Jezus Christus? Is Hij God? Zijn er dan twee goden, of drie?

« De theologen hebben geprobeerd op deze vraag te antwoorden met begrippen ontleend aan de filosofische taal. Maar het geloof is altijd klaar en duidelijk geweest. In tegenstelling tot het heidens veelgodendom is er slechts één Levende en Ware God. En in tegenstelling tot de radicale afwijzing door de monotheïstische Joden en de ontkenning van een aanmatigend rationalisme zijn zij Drie: de Vader is God, zijn Zoon Jezus Christus die aan ons is verschenen is God, hun Heilige Geest die beloofd is en aan de Kerk gezonden is God. Een woord van Christus zelf, voorafgaand aan alle polemieken en theologische constructies, bevestigt dit op volmaakte wijze: « Gaat... en doopt hen in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest » (Mt. 28, 19). Eén enkele NAAM, één enkel Wezen... « IK BEN » is de gewijde Naam van de Vader, de Zoon en de H. Geest, een Naam die niet gemeenschappelijk is aan de Drie maar eigen aan hun unieke Wezen, levend en echt. »

VOORGESCHIEDENIS VAN HET ARIANISME

« De beste manier om de ontwikkeling en de uiteindelijke ontknopning van deze lange crisis te bestuderen is te beginnen met het beschrijven van de geestelijke

sfeer die kenmerkend was voor elk van de drie grote patriarchale metropolen van die tijd »: Rome, Alexandrië en Antiochië.

« **ROME** houdt van oudsher van orde, klaarheid en wet. Haar liefde gaat meer uit naar heldere formulering en canonieke discipline dan naar bespiegeling. De eenheid van de drie Personen wordt er krachtadig verdedigd als van een zelfde wezen. Instinctmatig vereert ons christelijk geworden Westen één enkele God, en het aanvaardt dat deze ene God uit drie Personen bestaat. Rome zal snel de term *consubstantialis* aannemen, wat in het Grieks wordt vertaald als *homo-oesios*: drie Personen, maar één enkel wezen. Ongelukkig genoeg roept het woord « persoon » echter te veel de idee van een acteur op, een personage dat een rol speelt bovenop zijn natuurlijk wezen. Het is dus een zwakke term om de volle, levende en onderscheiden werkelijkheid van de Drie uit te drukken. » Zwak vooral in de ogen van het Oosten.

« **ALEXANDRIË** daarentegen is vol van christelijk mysticisme; wij zouden tegenwoordig spreken van existentialisme. De Drie-eenheid, niet het woord maar de Drie die door deze term worden aangeduid, is het geliefkoosde voorwerp van de beschouwing. Om de

idee van de Ene God te bewaken leggen hun theologen een grote nadruk op de ondergeschiktheid van de Zoon aan de Vader, en van de H. Geest aan hen beiden. Deze zienswijze brengt hen dicht bij de ketterij: het leidt hen er inderdaad toe de eenheid van wezen (*homo-oesia*) van de Drie te verwerpen, omdat dit te zeer hun strikte gelijkheid en identiteit suggereert. Alexandrië spreekt liever over drie *hypostaseis*; de Griekse term *hypostasis* is veel krachtiger dan het Latijnse *persona* » en zouden we kunnen vertalen als “individuele realiteit”. Maar Rome houdt niet van deze term en verdenkt de Alexandrijnen ervan dat zij de Vader, de Zoon en de H. Geest van elkaar willen scheiden...

« **ANTIOCHIË** wordt gekenmerkt door een rationalistische en weinig mystieke traditie. Men heeft er vanaf de vroegste tijden een neiging tot het humanisme, wij zouden zeggen het horizontalisme. In Antiochië ziet men in Christus eerst en vooral, en bijna uitsluitend, de mens. Dat leidt tot de ketterij van het *adoptionisme*: Jezus is een mens zoals wij die door God geadopteerd is. Het adoptionisme wordt wel veroordeeld op een lokaal concilie in 268, maar steeds opnieuw probeert de rationalistische geest van Antiochië het christelijk geloof terug te voeren tot het joods monotheïsme en zijn afwijzing van de Menswording. »

ARIUS VERSCHIJNT OP HET TONEEL

« Arius is een Egyptenaar of een Libiër, geboren rond 256. Het belangrijkste wordt vaak vergeten: hij doet zijn studies in Antiochië. Als gevolg daarvan is hij doordrongen van rationalisme en van de logica van Aristoteles. Zelf is hij niet echt een genie. Hij herneemt de adoptionistische theorie van zijn leermeester Lucianus van Antiochië », die nochtans veroordeeld was in 268. Lucianus werd geëxcommuniceerd maar herriep zijn dwaalleer, en in 312 stierf hij de marteldood onder keizer Diocletianus. « Door zijn strenge levenswijze geniet Arius bij zijn terugkeer in Egypte een groot prestige. Hij doet onmiddellijk mee met het schisma van een zekere Meletius van Licopolis, die misbruik maakt van de ballingschap van de wettige bisschop van Alexandrië, Alexander, om zichzelf tot bisschop uit te roepen! Arius wordt geëxcommuniceerd, maar bij zijn terugkeer verzoent de welwillende Alexander zich met hem. Korte tijd daarna wordt Arius priester gewijd en vanaf 313 is hij pastoor van de kerk van Baucalis », één van de wijken van Alexandrië.

« In 318 proclameert Arius op een vergadering van geestelijken zijn persoonlijke theorie, geïmporteerd uit Antiochië: *de Zoon heeft niet altijd bestaan, Hij is uit het niets tevoorschijn gehaald, Hij is een ondergeschikt schepsel van de Vader en het werk van diens wil!* De bisschop van Alexandrië wijst hem terecht, maar hij blijft op zijn stuk staan en wint aanhangers. Daarop moet Alexander hem in 320 voor de tweede keer in de

ban slaan. Arius steekt de zee over en voegt zich bij zijn vriend en medeplichtige, de almachtige bisschop Eusebius van Nicomedia, verwant en vriend van... keizer Constantijn. » Deze Eusebius is zelf ook een leerling van Lucianus van Antiochië geweest, en hij deelt de visie van Arius. Maar Eusebius is bovendien een politiek intrigant: dat het arianisme zo'n grote verspreiding zal kennen is vooral het werk van deze gevaarlijke en ambitieuze bisschop.

In Nicomedia, waar Constantijn op dat ogenblik hof houdt, « schrijft Arius zijn fameuze *Thalia*, een theologisch gedicht bestemd voor een breed publiek, dat het nieuwe geloof bezingt. » De krachtlijnen van dit werk zijn ons bekend via citaten bij andere auteurs: *God is niet altijd Vader geweest, vóór alle tijden was God alleen en bestond de Zoon nog niet. De Zoon is door de Vader geschapen als eerste en volmaakste schepsel, en beiden zijn niet van hetzelfde wezen (oesia): de Zoon is in alles verschillend van wezen (an-omoios) met de Vader.*

Constantijn is na de definitieve nederlaag van zijn rivaal Licinius in 324 alleenheerser over de wereld geworden. Hij verdraagt in zijn christelijk rijk geen godsdienstige verdeeldheid en wil ook op dat vlak universeel vredestichter zijn. De draagwijdte van het conflict ontgaat hem ongetwijfeld: hem interesseert enkel dat de twist zo vlug mogelijk ophoudt. « Op aanstoken van Eusebius zendt hij Hosius van Córdoba, een Latijn, naar Alexandrië om aan bisschop Alexander een brief te bezorgen met een oproep tot verzoening met Arius. Alexander maakt de bode van de keizer de ernst van de hele kwestie duidelijk en weigert wat hem gevraagd wordt. Daarop roept Constantijn in 325 een Concilie samen in Nicea », vlakbij de nieuwe keizerlijke hoofdstad Constantinopel.

HET CONCILIE VAN NICEA (325)

« Driehonderd achttien bisschoppen komen in Nicea bijeen onder het voorzitterschap van keizer Constantijn, doopleerling, en in aanwezigheid van de priesters Titus en Vincentius, legaten van Paus Silvester. Het is het eerste grote Concilie dat men oecumenisch zal noemen, hoewel de deelname van het Westen erg bescheiden is. Het Concilie veroordeelt Arius en zendt hem in ballingschap; hetzelfde gebeurt met zijn zeventien officiële aanhangers. »

Al hun subtiele manoeuvres ten spijt moeten de arianen het onderspit delven tegenover het onweerlegbaar feit van de Verlossing, die immers alleen maar zin heeft als het God zelf is die op het kruis gestorven is. « De partij van de rechtzinnige leer (orthodoxie) haalt het tegen Arius dankzij de tussenkomst van Hosius van Córdoba en enkele westerlingen, die de ketter met de rug tegen de muur plaatsen » door af te kondigen dat de Zoon “God uit God is, Licht uit Licht, ware God uit de ware God, geboren, niet geschapen, **één in**

wezen met de Vader”. Dit laatste is het sleutelbegrip : **consubstantialis**, in het Grieks **homo-oesios**. « De arianen weigeren zowel de term als de waarheid die erdoor uitgedrukt wordt » en zetten zichzelf daardoor buiten de Kerk.

Het Concilie proclameert niet alleen een duidelijke geloofsbelijdenis – het zgn. Symbolum van Nicea – maar voegt er ook een anathema (banvloek) aan toe, waarin elke opdeling of elk onderscheid van *oesia* of *hypostasis* in God verworpen wordt. « De *oesia* duidt het wezen aan, de substantie, zowel bij de Grieken als bij de Latijnen. Voor de Grieken echter betekent *hypostasis* iets anders : met die laatste term duiden zij, volgens een oud gebruik, de Drie Personen aan, want het Latijnse woord *persona* vinden zij te zwak om het onderscheid binnen de Drie uit te drukken. **Op het Concilie van Nicea zijn het dus duidelijk de Latijnen die hun terminologie opleggen aan de Grieken.** Deze laatsten leggen zich daar voor het ogenblik bij neer, uit noodzaak, om de arianen te verslaan, maar niet zonder enige terughoudendheid. En die situatie zal het debat vergifigen... »

Na de sluiting van het Concilie « vinden de aanhangers van Eusebius van Nicomedia elkaar. Het gaat om een massa Oosterse bisschoppen die min of meer in het geheim gewonnen zijn voor de ariane ketterij. Weldra gaan zij over tot het verwerpen van de term *homooesios* », dat wil zeggen het kernbegrip zelf van de leer van Nicea, « het sleutelwoord en het absolute teken van de christelijke eenheid. » Deze term, zo zeggen zij, komt niet voor in de H. Schrift. Heeft men het recht om zijn toevlucht te nemen tot de taal van de filosofie om geopenbaarde waarheden te definiëren ? De twijfel is gezaaid, het vergif zoekt zijn weg.

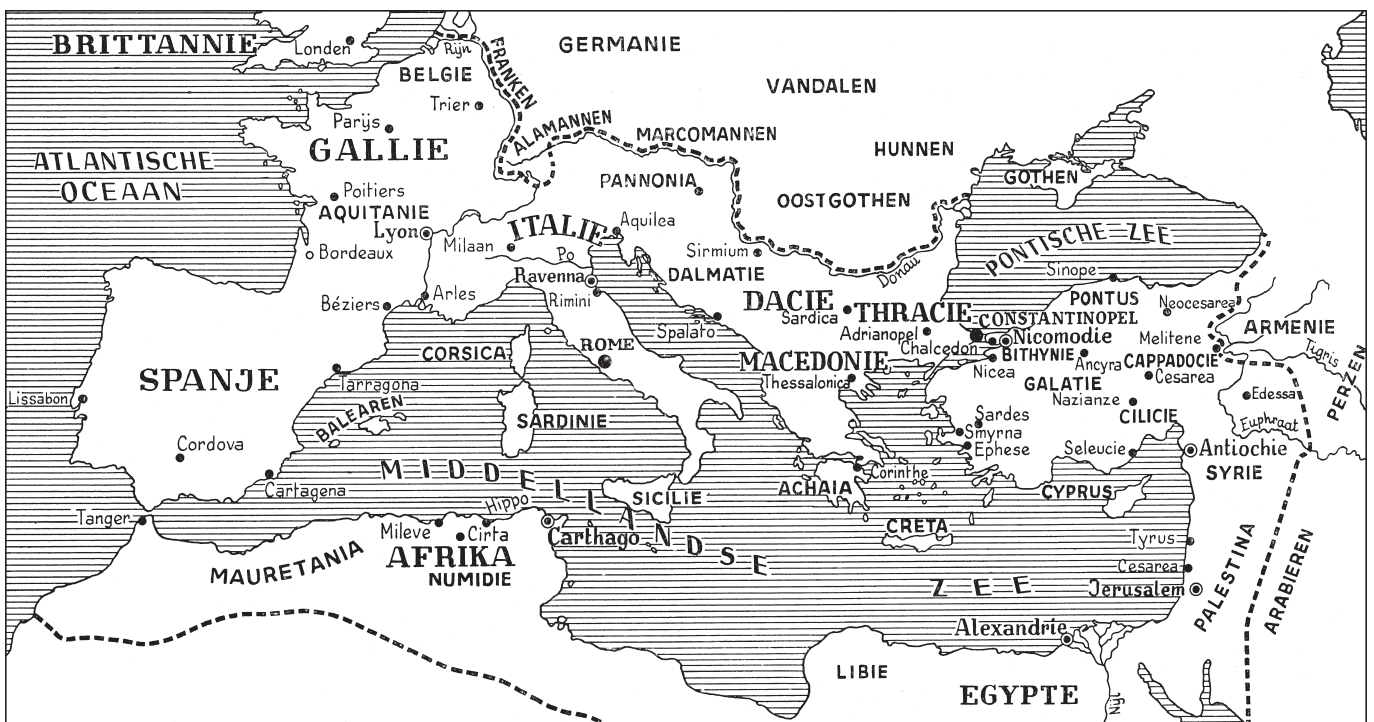
DE OPKOMST VAN HET ARIANISME (326-341)

« De perverse en oppermachtige bisschop Eusebius werkt met alle middelen aan de rehabilitatie van het arianisme, “zijn” leer en die van Arius. Hij gebruikt zijn doorslaggevende invloed op de keizer en krijgt om te beginnen gedaan dat de bannelingen mogen terugkeren – zelfs Arius, die zich helemaal niet bekeerd heeft (329-330). Eusebius geeft vervolgens gestalte aan een soort van grote liberale partij die zichzelf presenteert als de tegenstander van elke vorm van overdrijving, waarmee hij zowel doelt op de excessen van Arius de veroordeelde als op die van het Concilie van Nicea dat hem veroordeeld heeft ! »

Constantijn de Grote, die de orthodoxie van Nicea krachtig had moeten verdedigen, laat zich jammer genoeg om de tuin leiden op een terrein dat hij niet echt beheerst.

« Daarop maakt Eusebius een geheime lijst op van de meest krachtdadige aanhangers van Nicea, met de bedoeling hen met alle mogelijke middelen van hun bisschopszetels te verdrijven. Bovenaan de lijst staat de naam van **Athanasius**, bisschop van Alexandrië sedert 328. » Athanasius, secretaris van bisschop Alexander op het Concilie van Nicea, was de man die de beslissende term *homooesios* (*consubstantialis*) had voorgesteld. Amper 33 jaar oud wordt hij tot bisschop gewijd, tot groot ongenoegen van de arianen die hem haten en vrezen als hun bekwaamste en gevaarlijkste tegenstander.

« Tenslotte trekt Eusebius van Nicomedia fel van leer tegen bepaalde *ultra's* van Nicea, die in God slechts één *hypostasis* willen zien en elk onderscheid in goddelijke personen ontkennen ; zo ondermeer bisschop Photinus, die met recht en reden veroordeeld

De Romeinse wereld in de vierde eeuw : het triomferende christendom bedreigd door de ketterij.

wordt en afgezet zal worden in 351. Omdat de aanhangers van Nicea lange tijd vermeden hebben zich van deze ultra's te distantiëren, compromitteren zij zichzelf echter in de ogen van veel Oosterse geestelijken. »

Eusebius slaagt volkomen in zijn opzet. « Het Concilie van Tyrus, in 335, betekent de triomf van zijn semi-ariaanse partij. Men beslist er tot de plechtige verzoening met de aartsketter », terwijl Athanasius daarentegen afgezet wordt ! De keizer verbant de bisschop van Alexandrië naar Trier : de eerste van niet minder dan vijf verbanningen...

Daarop geeft Constantijn aan de patriarch van Constantinopel de opdracht om Arius, die geen enkele van zijn dwalingen afgezworen heeft, opnieuw op te nemen in de gemeenschap van de Kerk. De heilige patriarch is daar echter het hart van in : hij is ervan overtuigd dat Arius zijn bekering slechts veinst, en bidt tot God dat één van hen beiden zal weggenomen worden uit de wereld vooraleer hij het keizerlijk bevel moet uitvoeren. Hij vraagt met andere woorden een Godsoordeel.

En God spreekt zijn oordeel uit. Op weg naar zijn triomfantelijke rehabilitatie in de kathedraal krijgt Arius plots een aanval van buikloop. Gehurkt in een hoek achter het Forum van Constantijn krijgt hij vervolgens een hevige en onstuitbare bloeding ; de aartsketter sterft "in zijn eigen drek en bloed", naar het getuigenis van talrijke tijdgenoten. « Een indrukwekkende straf van God... »

Eusebius van zijn kant staat nog altijd in de hoogste gunst bij de keizer en bestrijdt op alle mogelijke manieren het *homooesios*. Hij is het die Constantijn de Grote in 337 op zijn sterfbed het doopsel toedient. De keizer van het Concilie van Nicea blaast de laatste adem uit omringd door personen die openlijk met het arianisme sympathiseren... Een jaar later bereikt Eusebius het toppunt van de roem wanneer hij tot bisschop van Constantinopel wordt aangesteld. « Het Concilie van Antiochië, in 341, is zijn laatste succes. Hetzelfde jaar sterft hij ; zijn partij blijft zonder leider achter. »

De verandering is onmiddellijk voelbaar. « Het Concilie van Sardica (343), voorgezeten door de oude Hosius, bevestigt klaar en duidelijk de leer van Nicea. De semi-arianen verlaten de vergadering om een apart concilie te houden in Philippolis en onderschrijven daar een eigen formule die bekend staat als *makrostiche*, "met lange lijnen" » : woordenkramerij dus, wendingen en verdraaiingen waarin zij hun dwaalleer verpakken !

DE WERELDWIJDE TRIOMF VAN DE KETTERIJ (350-357)

Constantijn de Grote wordt opgevolgd door zijn drie zonen, die het rijk onder elkaar verdelen. « Constans, heerser over het Westen, is een overtuigd niceaan ; met de hulp van Paus Julius legt hij de orthodoxie op. Athanasius », de kampioen van de rechtzinnige leer die

verbannen was naar Trier, « wordt bevrijd en keert terug in een uitbundig Alexandrië. Overall verstommen de godsdienstige twisten. »

Helaas, « Constans sterft in 350 en zijn broer Constantius, een fanatiek ariiaan, wordt enig keizer van het Oosten én het Westen. Het geweld van de macht zal de ketterij opleggen » en van het arianisme het officieel leerstelsel van het Rijk maken.

Ondertussen heeft de ketterse leer zich tegenover de orthodoxie van Nicea niet kunnen handhaven als één front. Het arianisme is uiteengevallen in drie tendensen. De meest fameuze daarvan is die welke verdedigd wordt « door Basilius van Ancyra, een intelligent voorman die door iedereen, ook de aanhangers van Nicea, gewaardeerd wordt om zijn deugd en zijn moed. Deze tendens, die het dichtst staat bij de rechte leer, laat een *gelijkenis in wezen* toe tussen de Vader en de Zoon : *homoioesios* ("gelijkaardig in wezen", van het Grieks *homoios*), maar niet *homooesios* ("gelijk in wezen") ! » Of hoe één letter meer of minder een wereld van verschil kan maken...

De tendens die het aan het hof in Constantinopel echter voor het zeggen heeft, is die van de zgn. "homoianen" : zij laten slechts een simpele *gelijkenis* tussen de Vader en de Zoon toe, zonder verdere precisering. Dubbelzinnigheid troef dus – behalve in hun gepassioneerde afwijzing van het niceaanse *homooesios*.

Liberius, die Paus Julius in 352 opvolgt, wordt door de "homoianen" in de keizerlijke hoofdstad « onmiddellijk aangemaand om terug te komen op de rehabilitatie van Athanasius zoals die afgekondigd was door Paus Julius en het Concilie van Sardica. **Op dat moment in de geschiedenis is de figuur van Athanasius de verpersoonlijking van het katholiek geloof.** Om zichzelf de nodige manoeuvreerruimte te geven heropent Liberius in Rome het proces van de bisschop van Alexandrië. Athanasius stuurt hem een memorie met zijn verdediging. De Paus rechtvaardigt hem op moedige wijze, en wil deze beslissing bovendien laten proclameren door een Concilie. »

De woedende arianen krijgen de keizer echter zover dat « het Concilie van Arles wordt samengeroepen, waar alle bisschoppen, zelfs de pauselijke legaten, door de knieën gaan voor de sluwe listen van de kettters. Athanasius wordt veroordeeld... » Nog geven de verdedigers van Nicea het niet op : « In 355, op het Concilie van Milaan, wordt voor Athanasius dapper in de bres gesprongen door een zekere Eusebius van Vercelli en door de onbuigzame bisschop van Cagliari, Lucifer. De driehonderd aanwezige bisschoppen zijn echter zodanig geterroriseerd dat zij toegeven aan de druk van de arianen. De bisschop van Poitiers, **Hilarius**, de enige opposant, wordt verbannen naar Phrygië ; Athanasius moet halsoverkop vluchten ; Eusebius en Lucifer worden gedwongen in ballingschap te gaan naar het Oosten. »

Paus Liberius staat nu moederziel alleen. Maar « hij weigert aan de keizer toe te geven en Athanasius te veroordelen, zoals Constantius vraagt. Daarop wordt hij uit Rome verbannen, terwijl een indringer, Felix, zijn plaats inneemt. ***De laatste getuigen van Nicea worden vervolgd en opgejaagd.*** In 357 ondertekent de ondertussen honderdjarige Hosius van Córdoba onder foltering een ariaanse formule! En het jaar daarop wordt een andere formule opgesteld die bewust dubbelzinnig is en vast en zeker van ketterse strekking, met de bedoeling om eindelijk alle weerstand op te ruimen en de eenheid te stand te brengen in de verloochening van het Credo van Nicea en het *homooesios*. »

DE FOUT VAN PAUS LIBERIUS EN DE VAL VAN HET WERELDEPISCOPAAT (357-359)

« Het verschrikkelijke dat dan gebeurt, illustreert op bewonderenswaardige manier het woord van Jezus tot de H. Petrus: “*Simon, Simon, zie, de Satan heeft u allen willen ziften als tarwe. Maar Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet zou bezwijken; en gij, wanneer ge u bekeerd hebt, bevestig dan uw broeders*” (Lc. 22, 31-32). »

« Het lijkt geen enkele twijfel dat Paus Liberius tijdens zijn ballingschap in 357 een ongehoorde zwakte gekend heeft. Athanasius zal later zeggen dat Liberius hem in de steek gelaten heeft uit schrik voor de dood. De H. Hiëronymus bevestigt dat de paus op een bepaald moment toegegeven heeft aan de *pravitas haeretica*, de “ketterse perversie”, waarmee hij bedoelt dat Liberius een of andere ariaanse formule ondertekend heeft. De H. Hilarius tenslotte, die in die tijd verbannen was naar het hof in het Oosten en rechtstreeks getuige was van de feiten, beschuldigt keizer Constantius van goddeloosheid omdat hij Liberius verbannen heeft en van een nog grotere goddeloosheid omdat hij hem naar Rome teruggebracht heeft – waarmee hij laat verstaan dat deze terugkeer door de paus afgekocht was met een of andere schandelijke toegaving of compromis. »

« Wij bezitten van Liberius vier brieven die niet anders dan als authentiek kunnen beschouwd worden. Zij strekken hem niet tot eer. In de eerste, *Studens paci*, verklaart hij Athanasius in de steek te laten. In de tweede, *Pro deifico*, onderschrijft hij uit vrije wil (hij onderstreept dit!) de ariaanse formule van 351 waarin geen *homooesios* voorkomt. De derde brief, *Quia scio vos*, is nog meer ontierend: hierin smeekt hij zijn ergste tegenstanders voor hem tussenbeide te komen bij de keizer. De vierde tenslotte, *Non doceo*, vraagt om bij Constantius te pleiten voor zijn terugkeer, vermits hij toch – zo verklaart hij – Athanasius in de steek gelaten heeft, vrede gesloten heeft met de keizer en de gevraagde handtekening onder de (ariaanse) tekst gezet heeft! »

« Een grote schande, zelfs al moet zeer veel toege-

schreven worden aan diplomatie en gemanoevriereer. Betekent dit de geloofsafval? Is dit voor een paus de formele ketterij, de val van de Onfeilbare? Gedetailleerd onderzoek leidt tot een verbazend besluit: Liberius heeft wel degelijk een eerste formule ondertekend die dubbelzinnig was maar niet kettters, in de hoop terug in de gunst te geraken. Maar hij weigerde altijd met klem om een andere formule te ondertekenen die de “homoianen” van hem eisten en die ze op hetzelfde ogenblik onder foltering door Hosius deden aanvaarden. » Tenslotte maakte de verbannen paus gebruik van een ommekeer van de keizer ten gunste van de strekking van de “homoioesianen”: « Hij ondertekende zeer bewust de formule van Basilius van Ancyra met daarin het *homoioesios* (“in wezen gelijkend op”); hierin werd verklaard dat de Vader en de Zoon “gelijkwaardig waren in wezen en in alles”. Dat was zeker niet het *homo-oesios* van Nicea, maar wel de schaduw ervan en de belofte... »

« Dankzij deze handigheid kan de paus in 358 naar Rome terugkeren, waar hij triomfantelijk wordt ingehaald als de kampioen van de orthodoxie, de belijder van het geloof die door iedereen bewonderd wordt. De indringer Felix wordt verjaagd en tot aan zijn dood zal Liberius genieten van een immense populariteit. Als er morele zwakte in het spel is geweest, dan heeft hij zich uit zichzelf en door eigen energie vrijgekocht en is hij erin geslaagd om zijn plaats als leider van de Kerk en opperste bewaker van het geloof terug op te nemen. »

Ondertussen maakt keizer Constantius zich op om voor eens en voor goed de eenheid door te drukken... in de ketterij. « De bisschoppen van de hele wereld worden in Concilie samengeroepen. De Westerlingen komen bijeen in Rimini, de Oosterlingen in Seleucië. Liberius, pas terug uit ballingschap, wordt genegeerd. Onder de dreiging van verbanning en dood tekenen zij allemaal de derde formule van Sirmium die nogmaals gecorrigeerd is. » Deze tekst is volkomen dubbelzinnig, in de lijn van de “homoianen”. « ***Hij betekent hoe dan ook een verloochening van het geloof van Nicea.*** Iedereen beseft dat » maar tekent niettemin. « Alleen Hilarius verzet zich, aan het hof van de keizer zelf, en probeert zijn collega's tot inzicht te brengen. Hij is te lastig geworden, en Constantius stuurt hem terug naar huis, naar Poitiers! » Daarmee is de laatste tegenstander het zwijgen opgelegd.

« Op 31 december 359 is het gebeurd. De triomf van de “homoianen” is totaal en universeel. De H. Hiëronymus drukt het later uit in een beroemde zin: “*Ingemuit totus orbis et arianum se esse miratus est*”, “**De hele wereld vernam zuchtend en vol verbazing dat zij arixaans geworden was...**” »

Uit het diepst van de duisternis zou nochtans opnieuw het licht oprijzen, zoals we in het volgend nummer zullen zien.

DE ENIGE REMEDIE TEGEN DE MEXICAANSE GRIEP

In maart van dit jaar brak in Mexico een nieuw soort griep uit. Toen er doden vielen verspreidde de aartsbisschop van Mexico-Stad, Norberto kardinaal Rivera Carrera, op 30 april een opmerkelijke boodschap: alle missen in het aartsbisdom, dat 22 miljoen katholieken telt, werden afgelast « om besmetting te voorkomen ».

Vanuit een puur natuurlijk oogpunt was deze maatregel volkomen begrijpelijk en verdedigbaar. Maar wie zich op bovennatuurlijk vlak stelt – en mag dat van een aartsbisschop van de katholieke Kerk niet verwacht worden? – zal toch wel de wenkbrauwen gefronst hebben. Is het juist in een dergelijke crisissituatie, als massale sterfte dreigt, voor gelovigen niet aangewezen om alle hulp te verwachten van de Hemel?

Eén van onze Mexicaanse vrienden schreef daarom een brief aan de kardinaal-aartsbisschop:

« Mijnheer de Kardinaal,
« De H. Maagd wil de wereld redden. De vrede en de redding van de zielen werden door God zelf aan haar toevertrouwd, zoals zij ons in Fatima heeft laten weten. Maar u bent het, de geestelijken met de Paus aan het hoofd, die het haar moeten vragen, in het openbaar, omdat God wil dat zijn Moeder op die wijze geëerd wordt.

« Vandaag zijn de ogen van de hele wereld gericht op Mexico, wegens het ongeluk van een bedreigende epidemie [ondertussen een pandemie].

« Mijnheer de Kardinaal, toen Mexico in het verleden door grote epidemieën getroffen werd, hief men de missen niet op; veeleer verdubbelde men het aantal gebeden en verveelvoudigde men de openbare processies om aan God redding te vragen. Men vroeg dit vooral in processies, met de geestelijkheid aan het hoofd, ter ere van de H. Maagd in haar heiligdom op de Tepeyac, opdat God het mirakel zou verrichten om aan de epidemie een einde te maken.

« En de hele wereld heeft het vernomen, want vanuit Rome verspreidde zich het nieuws: de Maagd van Guadalupe werd uitgeroepen tot patrones, keizerin en bezitster van de Mexicaanse natie omwille van het verkregen mirakel.

« Wij vragen het aan u, bisschoppen en priesters: schenk ons de gezondheid terug door middel van de devotie tot de Guadalupana. Roep een grote bedevaart

naar de basiliek samen om daar aan de Maagd te vragen dat de ziekte zou ophouden. Dan zal niet alleen de epidemie op miraculeuze wijze tot een einde komen, maar zal ook heel de wereld aandacht schenken aan het wonder. En op die manier zal u aan de H. Maagd een nooit geziene eer bewijzen, terwijl u tegelijkertijd samen met haar de bewerker zal zijn van onze herwonnen gezondheid.

« En u zelf, Mijnheer de Kardinaal, u zal vanuit Mexico de triomf voorbereiden die God voor de H. Maagd wil, en u zal ons verlossen van een catastrofale epidemie.

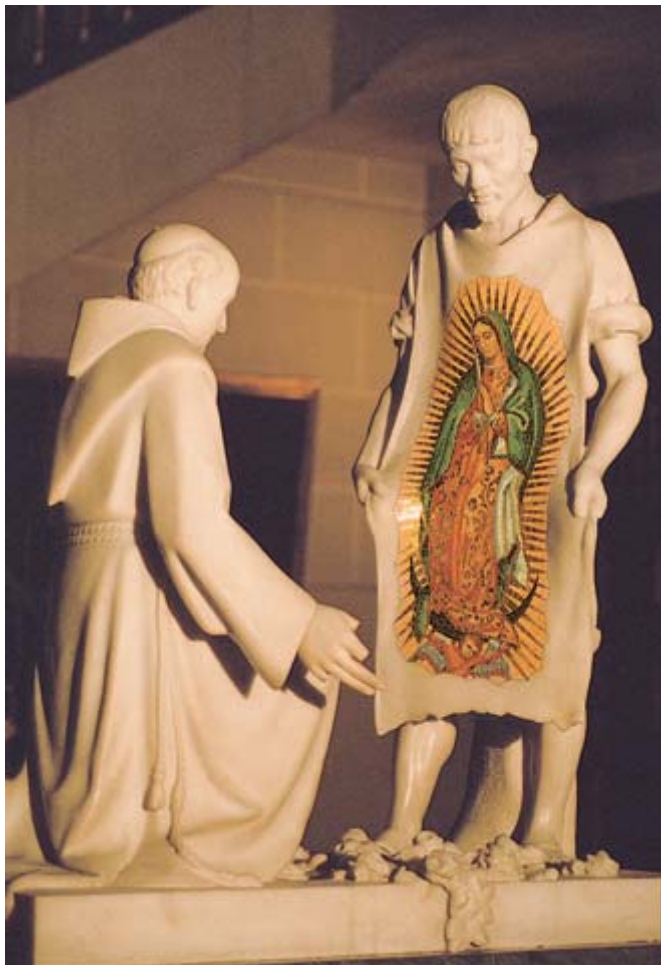
« Mijnheer de Kardinaal, herinner u hoe de Maagd op 26 december 1531 door haar Beeltenis het eerste publieke mirakel verrichtte, namelijk de verrijzenis van een dode – een wonderbaar feit dat de mensen jammer genoeg niet kennen. Hoe gemakkelijk zal het dan voor haar zijn om het einde van de epidemie te bevelen! Op voorwaarde echter dat men het haar vraagt in een processie met u zelf en uw bisschoppen aan het hoofd.

« U helemaal toegewijd,
Rodrigo Franyutti. »

Het mirakel van de verrijzenis van een dode waarnaar Franyutti verwijst vond plaats op het moment dat de wonderbare afbeelding werd overgebracht van de kathedraal van Mexico-Stad naar het eerste heiligdom op de heuvel van Tepeyac. Een inlands relaas, de *Nican Motecpana*, verhaalt hoe een boogschutter tijdens een fel dispuut een pijl afschoot die per ongeluk de hals van een toeschouwer doorboorde. De omstaanders namen de dode op hun schouders, legden hem neer vóór de afbeelding van de H. Maagd en baden vurig dat Zij hem terug tot leven zou wekken. Op het ogenblik dat

men de pijl uit zijn hals verwijderde, opende hij de ogen en stond recht alsof er niets gebeurd was; zelfs de verwonding verdween volledig. « Iedereen was vol verwondering en loofde de Onbevleete Dame uit de Hemel, de H. Maria van Guadalupe, die reeds woord hield. Want Zij had aan Juan Diego beloofd dat Zij de inlanders en diegenen die haar zouden aanroepen altijd zou ter hulp komen en beschermen. »

Voor meer uitleg over de H. Maagd van Guadalupe en haar miraculeuze beeltenis verwijzen wij naar het speciaal nummer dat wij hierover publiceerden: *Verrijzenis* nr. 11, september-oktober 2002 (20 pagina's, 14 foto's).

In 1531 verscheen de H. Maagd aan Juan Diego, een gekerstende indiaan, met de vraag dat de bisschop van Mexico op de heuvel van Tepeyac een kapel voor haar zou laten oprichten. Toen de bisschop om een teken vroeg, drukte Onze-Lieve-Vrouw op de tuniek van Juan op miraculeuze wijze haar beeltenis af (beeldengroep in de sacristie van de oude basiliek van Guadalupe).

DE REUS VAN BENGALEN

CONSTANT LIEVENS, EEN GROOT VLAAMS MISSIONARIS

Ooit was Vlaanderen het land van duizenden missionarissen, die tot in de uithoeken van de wereld het geloof gingen verkondigen en er het beste van zichzelf gaven. Eén van de grootsten was de jezuïet Constant Lievens (1856-1893), vroeger bij ons gekend en geprezen als 'De reus van Bengalen'. Maar wie in Vlaanderen kent hem vandaag nog? Wat hebben wij met deze geloofsheld gedaan? Het is de hoogste tijd om dit voorbeeldig leven terug in de kijker te plaatsen als model voor de missionarissen van de toekomst, wanneer het Derde Vaticaans Concilie waarnaar wij uitkijken de wedergeboorte van de Kerk en dus van de missionering zal inluiden.

I. DE JAREN VAN VORMING (1856-1885)

OP 11 april 1856 werd op de Koekuit, een afgelegen wijk van het dorp Moorslede in West-Vlaanderen, een zevende kindje geboren in het gezin van Jan Lievens en Barbara Depuydt. Het jongetje werd enkele dagen later gedoopt en gekerstend met de naam Constant: de "Standvastige".

Na hem zagen nog drie zussen en een broer het levenslicht. « Geen betere karakterschool dan een kroostrijk gezin dat van zijn arbeid leeft, waar alles onder velen wordt verdeeld, waar ieder zich schikken moet naar de zin van anderen. »¹

Vader Lievens, de "Koekuitboer", werkte op het land « terwijl moeder moest instaan voor het huishouden, het eten klaarmaken, de koeien melken, de kippen voeren, karnen en bakken, wassen en strijken, stoppen en naaien en dan nog de kinderen verzorgen... »²

Constant werd grootgebracht door zijn moeder en zijn oudste zus Amelie, die twaalf jaar was en thuis bleef van school om in het huishouden te helpen. Van hen leerde hij zijn eerste godvruchtige handelingen: een kruisje maken, bidden.

Op een boogschuit van de boerderij stond een kapelletje, toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw-ter-Ruste. De kleine Constant zat daar graag, en als men hem op het hof niet vond dan trof men hem daar aan, terwijl hij op zijn knietjes zijn paternoster was aan het bidden.

Toen hij zeven jaar was namen de oudere kinderen hem mee naar school in het dorp, drie kilometer ver over een aardeweg. Hij was een stille jongen, vlug in het leren; « stiller en vlugger dan zijn medescholieren ». Zijn vroomheid was zo treffend dat de mensen er over spraken: « Constant bidt gelijk een engeltje. » Maar hij was ook levendig en kon de andere jongens bij het spel meeslepen.

In de jaren 1865-1867 bereidde Constant zich voor op zijn Eerste Communie. De grote gebeurtenis zou echter in een allesbehalve feestelijke stemming plaatsvinden: daags tevoren werd zijn moeder bediend met de laatste sacramenten. Toen Constant zich na de Mis kwam tonen herkende moeder haar communicantje niet...

De dood van zijn moeder, op 1 augustus 1867, liet een diepe wonde na in de ziel van de teergevoelige jongen. Jaren later schreef hij: « *Ik beminde toch zo mijn moeder, mijn moeder die zoveel rooi (last) en moeite met mij gehad heeft. Wenen kon ik toen mijn moeder stierf, de jaren daarna weenden mijn ogen nog. Want dat gaat niet uit*

de gedachten en blijft bij ons bij, geheel ons leven » (brief uit het Klein Seminarie van Roeselare).

Ten gevolge van het overlijden moest de elfjarige Constant vroeger dan voorzien van school wegblijven om een deel van het werk thuis over te nemen. Hij kreeg de

Standbeeld van pater Lievens, opgericht in 1929 in Moorslede.

(1) Arthur Marlier, S. J., *Een jezuïet-missionaris, pater Constant Lievens*, Leuven 1929, p. 7. Pater Marlier was de eerste die een degelijke en op uitgebreid bronnenonderzoek gebaseerde biografie over zijn beroemde ordegenoot schreef. Vóór hem had pater Victor Van Tricht, ook een jezuïet, al in 1897 – vier jaar na het overlijden van Lievens – een werk gepubliceerd onder de titel *Le Père Lievens*; dat was een eerste eerbetoon, zonder wetenschappelijke pretenties maar wel gevuld met ooggetuigenverslagen en gesprekken met de missionaris zelf. – (2) Lode Monbaliu, *Constant Lievens, de ridder van Chota-Nagpur*, Roeselare 1983, p. 19. Monbaliu hernam het volledige bronnenonderzoek omdat Marlier erg weinig referenties had opgegeven.

zorg voor de koeien toevertrouwd, later voor de paarden. De zondagen vormden een welgekomen onderbreking, en na de hoogmis volgde Constant de zondagschool. Zijn intelligentie viel onderpastoor Vanden Broucke op, en op een dag kwam de geestelijke naar de Koekuit gewandeld om de jongen te vragen « of hij niet liever wou leren dan boeren ». Constant reageerde enthousiast, waarop de onderpastoor met vader Lievens ging praten. Die gaf zijn toestemming, als E. H. Vanden Broucke het schoolgeld kon betalen. De onderpastoor ging aankloppen bij “de juffrouw van ’t kasteel” en kreeg van haar gedaan dat zij de onbemiddelde student financieel zou steunen.

De volgende maanden leerde Constant van onderpastoor Vanden Broucke wat hij diende te weten om op het Klein Seminarie toegelaten te worden.

IN ROESELARE

In oktober 1870 meldde de veertienjarige Lievens zich aan op het Klein Seminarie van Roeselare om er, met enige vertraging, de Grieks-Latijnse humaniora aan te vatten. In het begin had Constant het lastig binnen de hoge collegemuren: « *Het gemis van het vaderlijk huis viel mij loodzwaar op het hart... Ik was alleen. Ik wilde huiswaarts! Maar toen kwam mij de gedachte te binnen dat ik priester zou worden. Ik bad, ik zweeg en ik bleef* » (aangehaald in V. Van Tricht, *op. cit.*, p. 12).

Wat hem vooral parten speelde was zijn gebrekkige kennis van het Frans. In alle middelbare onderwijsinrichtingen van het Vlaamse land was het Frans toen nog de voertaal. Het weinige dat Constant van de onbekende taal door privé-studie opgestoken had, volstond amper om de lessen te kunnen volgen. Maar zijn wilskracht deed wonderen: op het einde van het eerste jaar werd hij bij de prijsuitreiking als vijfde afgeroepen; voor Frans was hij de zevende, voor Latijn en Vlaams de vijfde, voor vlijt en goed gedrag de derde. Het jaar daarop eindigde hij op de tweede plaats, vlak na Albrecht Rodenbach.

« Het is geen geringe verdienste van Constant Lievens dat hij door een mededinger als Albrecht Rodenbach volstrekt niet in de schaduw werd gesteld, maar met hem de strijd heeft aangebonden en het menigmaal van hem won. Die strijd met Rodenbach heeft Lievens geprikkeld om de volle maat van zijn geestes- en arbeidsvermogen te geven, en hem in staat gesteld om in zijn later missielevens een bedrijvigheid te ontplooien die de uiterste grenzen van de menselijke krachten zou bereiken » (Marlier, *op. cit.*, p. 19).

In de onzekerheid en het gevecht van de puberteit zocht en vond Constant geestelijke leiding in de persoon van E. H. Victor Lanssen, priester-surveillant. Deze getuigde: « *Hij legde zijn ziel open als een boek voor zijn geestelijke bestuurder, al het ongewoons dat in hem omging maakte hij hem eenvoudig en vertrouwelijk bekend, en hij volgde zijn raad met onplooibare wil. Wekelijks naderde hij tot de Heilige Tafel. Zijn godsvrucht nam een stalen richting tot het H. Hart van Jezus en tot het Onbevlekt Hart van Maria. Hij nam en hield zijn leven lang het besluit nooit een ogenblik ledig of werkloos te zijn. Daarom speelde hij meer en vuriger dan ooit en*

studeerde met nog meer inspanning dan tevoren » (Van Tricht p. 12).

In de twee laatste jaren van zijn humaniora engageerde de jonge Lievens zich in het Sint-Vincentiusgenootschap, dat de oudste leerlingen van het Klein Seminarie groepeerde die zich wilden inzetten voor de armen van de stad Roeselare. Victor Lanssen brengt in herinnering hoe Constant altijd « *enige stonden vóór het Heilig Sacrament ging doorbrengen vooraleer te vertrekken, en hoe eerbiedig en liefderijk hij met de armen en zieken handelde als met de lijdende ledematen van Christus* » (Van Tricht p. 18).

Hij werd ook lid van het zoeavenkorps, het eerste en het grootste dat in een Vlaamse middelbare school opgericht werd. In de jaren 1860 hadden honderden Vlamingen gehoor gegeven aan de oproep om Paus Pius IX gewapenderhand te gaan verdedigen tegen de troepen van Garibaldi. Een leerling van het Klein Seminarie, Amaat Vyncke, was als 17-jarige twee jaar als zoeaaf gaan strijden. Toen hij in 1867 terugkwam om aan de poësis te beginnen, richtte hij er met toelating van de geestelijke overheid een zoeavenkorps op. De bedoeling was de katholieke jongeren geestdriftig te maken voor het ideaal van « *deze soldaten van God en van de Kerk, deze christenen die als martelaar willen sterven* », zoals Vyncke het uitdrukte. Het jaar daarop al ging op de school een negendaagse plechtigheid door « *tot eerherstel voor alle smaad en oneer aangedaan aan Jezus in het Allerheiligste Sacrament door de Garibaldisten.* »¹

Constant Lievens werd lid van het korps in 1874. « *Iets dat voor hem onweersaanbare aantrek had* », schrijft Lanssen, « *was het zoeavenkorps, onder de studenten van het Klein Seminarie opgericht, op dezelfde geest geschoeid als het zoeavenleger van Paus Pius IX. Hij vond daarin een gedachte van strijd en zelfopoffering voor Christus en zijn Kerk* » (Van Tricht p. 18). En het bezielde hem en zoveel anderen voor het leven met de ultramontaanse geest, het besef van de fundamentele verbondenheid met Rome, *Mater et Magistra*.

VLIET DE BLAUWVOET!

In Roeselare maakte Lievens het begin mee van de studentenbeweging die zich tot doel stelde « *de Vlaming opnieuw Vlaams te maken van taal en zeden* ».

De kiemen voor het cultuurflamingantisme waren gelegd door Guido Gezelle, poësisleraar aan het Klein Seminarie in de jaren 1857-1859. De grote priester-dichter ijverde er voor de literaire herwaardering van de moedertaal (het West-Vlaams) en wist zijn studenten daarvoor warm te maken. Gezelle « *benadrukte binnen het verfransste onderwijssysteem het belang van de eigen Vlaamse taal, want die taal vormde de eigenheid van het zo katholieke Vlaamse volk en die eigenheid mocht nooit verloren gaan* » (Strobbe, *op. cit.*, p. 117).

Eén van de leerlingen van Gezelle, Hugo Verriest – de latere “pastoor van te lande”, zoals hij zichzelf zou noemen – nam de fakkel over en maakte tijdens zijn eigen leraarsjaren in Roeselare (1867-1877) zijn pupillen geestdriftig voor « *het vrije, het machtige, het nijvere, het kunstzinnige, het taalvaardige, het godsdienstige Vlaamse*

(1) Vermeld in Johan Strobbe, *200 jaar dichters, denkers en durvers. Biografie van een college: het Klein Seminarie van Roeselare*, Lannoo 2007.

Karel Vanden Broucke (1827-1901), onderpastoor in Moorslede vanaf 1858, een man met « een gouden hart die alles aan de armen gaf en had willen stelen om te kunnen geven » (A. Marlier). Hij onderkende de capaciteiten van de jonge Constant en zorgde ervoor dat de boerenzoon in Roeselare kon gaan studeren.

volk.» Hij sprak over « *eigen zijn* » en stelde daarmee bewust het in die tijd algemeen aanvaarde beginsel in vraag dat een middelbare school tot taak had de Vlaamse elite te verfransen. Daarmee ging Verriest een stap verder dan Gezelle : hij werd de geestelijke vader van de strijd voor de vervlaamsing van het middelbaar (en hoger) onderwijs.

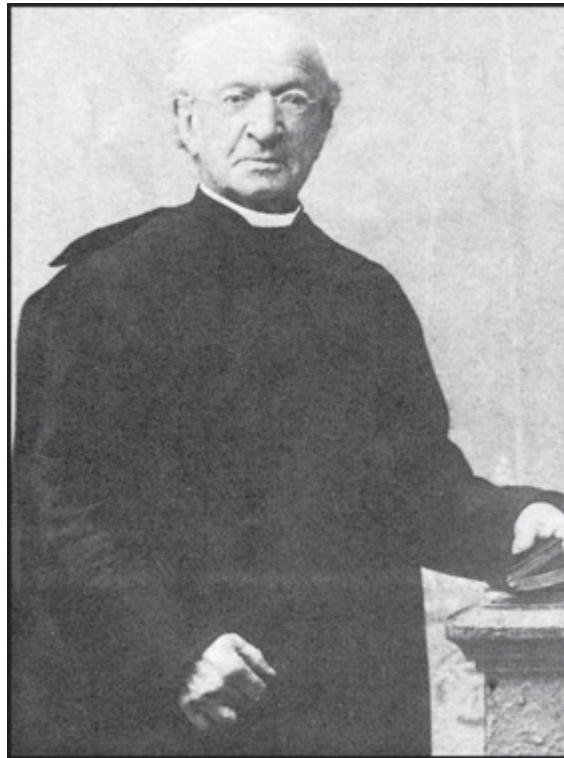
De seminarieoverheid bekeek het streven naar eigenzijn van bepaalde leraren en studenten echter met lede ogen. « Beducht geworden dat Vlaamsgezindheid een onderwijsinrichting mocht verstoren die vanouds in ontvlaamsing haar rust- en zwaartepunt had gevonden, ging de overheid er ineens beslist tegenin. Het verzet van de nu onwillig geworden studenten was het begin van de zogezegde *Blauwvoeterie* » (Marlier pp. 27-28).

Het beruchte superiorsfeest in de zomer van 1875 stak de lont aan het kruitvat. Meestal wordt de geschiedenis van de “Groote Stooringe”, zoals de revolte op het Klein Seminarie later genoemd werd, erg zwart-wit beschreven. Het strekt Monbaliu tot eer dat hij de juiste en genuanceerde context geeft.

« Op 7 februari 1875 was de dichter Lodewijk De Koninck, op uitnodiging van superior Delbar, naar het Klein Seminarie gekomen om voor te lezen uit zijn werk. De studenten beschouwden dit als een tegemoetkoming van de superior aan de ontluikende gevoelens van Vlaamsgezindheid. Daarbij kwam nog dat hij Lodewijk De Koninck in het openbaar in het Vlaams bedankte. Aangemoedigd door die goedwil van de superior hadden de studenten dus besloten niets dan Vlaams te zingen op zijn feestdag in juli » (Monbaliu p. 45).

Tussen februari en juli deed zich echter een feit voor dat de superior totaal deed omslaan. Een retoricastudent had een hekeldicht gemaakt op een dolverliefde Waal. De eerste regel luidde : « *Ce jeune homme est un fade* (bleke) *Wallon*. » In plaats van “Wallon” voluit te schrijven had de gelegenheidsdichter geschreven : « *Ce jeune homme est un fade* (*ce mot n'est pas poétique*) ». Omdat het volgende vers eindigde op “Cupidon”, was het duidelijk welk woord men bovenaan moest invullen. Het gedichtje kende een reusachtig succes. « Iedereen pende het over en het kwam tenslotte ook in handen van superior Delbar die, als geboren Waal, in het diepst van zijn gemoed getroffen was. Nu was het duidelijk dat gans het Vlaams geschrijf tegen de Walen was gericht. Hij meende op 7 februari te ver te zijn gegaan [...] en kordaat trok hij de toelating tot het zingen van Vlaamse liederen in » (*ibid.* p. 46).

Dat viel niet in goede aarde bij de leerlingen van de poësis, die verantwoordelijk waren voor de organisatie van het superiorsfeest en letterkunde kregen van... Hugo

Verriest. In hun aanvoelen huisde de belager van hun Vlaamse rechten nu binnen de muren van het college. Het ultieme voorstel van de superior – één Vlaams en één Frans lied – werd verworpen door Rodenbach en een meerderheid van de klas, die opriepen om helemaal *niet* te zingen. Een minderheid aanvaardde om wél in beide talen te zingen ; tot deze groep behoorde Constant Lievens.

VLAMING « OP ZIJN MEESTER LANSSEN »

Aan de Vlaamsgezindheid van onze toekomstige missionaris twijfelde in die tijd niemand ; maar hij kampte met een gewetensprobleem : « *De geest van opstand tegen de overheid stond hem niet aan. Hij deed niet mee met de revolutie* », getuigde een vriend (aangehaald door Marlier, p. 29). Lievens had dezelfde reflex die later de Zalige priester Poppe zou hebben tegenover de Vlaamse Beweging : hij wou zijn Vlaamsgezindheid niet laten bezoedelen door rebels gedrag tegen het rechtmatig gezag.¹

Constant vond steun bij zijn geestelijke leidsman, pater Lanssen, die van de onderdanigheid aan het rechtmatig gezag een bestanddeel van de christelijke Vlaamsgezindheid maakte :

« *Heel het christendom is gebaseerd op het gezag. Het gezag is het goddelijk teken onder de mensen. Het autoriteitsbeginsel is hoogste wet en bestaansvoorwaarde voor de maatschappij. Vandaar dat alle “Vlaamse Beweging” die dit beginsel schade toebrengt, geen christelijke beweging is, ja zelfs de Vlaamse Beweging schadelijk is ! Vandaar dat, wanneer een onderhorige zijn Vlaamsgezinde gevoelens niet kan uiten zonder schade voor de onderdanigheid aan de oversten – verondersteld dat deze niets verbieden noch gebieden buiten hun bevoegdheid – welnu,*

(1) In 1920 schreef Edward Poppe : « *Het principe van gezag is een grondslag van alle maatschappelijk en meer nog van alle godsdienstig leven. Dat beginsel moet weer naar waarde gehuldigd worden, zonder engheid, doch zonder omwegen. Wij moeten de maatregelen van paus Pius X tegen “le Sillon” ingebracht overal en altijd doen gelden : “Alle maatschappelijke werking in samenwerking met de diocesane overheid doorvoeren !”* » (aangehaald in Fernand Van de Velde, *Priester Poppe te Moerzeke. 1918-1922*, Antwerpen-Roeselare 1987, p. 431.

dan moet zich die onderhorige tevreden stellen met zijn inwendige vrijheid; hij heeft het recht niet zijn mening te uiten op een wijze die nadelig is voor de wettig uitgeoefende macht: er is immers geen recht tégen het recht, het hogere en noodwendige gaat voor het lagere en ondergeschikte» (V. Lanssen, *Aantekeningen* in zijn exemplaar van het *Règlement général du Petit-Séminaire de Roulers*). Wijze woorden van iemand die algemeen beschouwd werd als een strijdende Vlaming en een heilige priester!

Volgens deze principes bepaalde Lievens zijn gedrag in het gewoel van de Blauwvoeterie, «zonder ietsel voor zijn Vlaamse overtuiging of voor zijn gehoorzaamheid aan het gezag» (Monbaliu p. 48). Een klasgenoot drukte het gevat uit: «Hij was een Blauwvoeter op zijn meester Lanssen» (aangehaald in Marlier, p. 31).

Hoe liep het af met het superiorsfeest op 28 juli 1875? «Tijdens het avondlijk *souper champêtre* onder de populieren op de speelplaats was de spanning te snijden. Leraren en leerlingen zaten er samen aan de feestdis, maar de feestelijke stemming ontbrak. De leerlingen hielden de lippen stijf op elkaar. Ze zongen niets. Een zenuwachtige superior gaf de jonge leraar Cyriel Deprez de opdracht het bekende Franse soldatenlied *Car nous sommes cuirassiers* in te zetten. De jongens zongen mee, maar vervormden het refrein tot *Car nous sommes cuits assez* [“Men heeft ons genoeg op onze kop gezeten”], met een duidelijke nadruk op de laatste twee woorden» (Strobbe p. 179). Een woedende Delbar veerde recht en verliet het feest, waarop de leerlingen Rodenbachs *Lied der Vlaamsche zonen* inzetten, dat het lijflied van de Vlaamse studentenbeweging zou worden tot diep in de twintigste eeuw.

Enkele dagen later stelde de superior een voorbeeld door een poësisleerling aan de deur te zetten: Julius Devos – niet Rodenbach, die onmiddellijk een gedicht schreef onder de titel *De eerste martelaar*. Op 14 augustus ging Hugo Verriest ostentatief de hoogmis bijwonen in Izegem en bracht daarna een bezoek aan de familie Devos...

We moeten de vraag durven stellen: getuigden al deze uitingen van Vlaamsgezindheid ook van een waarachtige katholieke geest, in de zin die Victor Lanssen en later de Z. Edward Poppe eraan gaven? De vraag stellen is ze beantwoorden. Het kan ons niet verwonderen dat Lievens, naar het zeggen van zijn klasgenoot Aloïs Bruwier, in deze woelige periode «voorzichtig en weerhoudend bleef» en «niet op het voorplan kwam» (Marlier p. 28).

MISSIONARIS ?

Constant was naar Roeselare gekomen om te studeren en zich voor te bereiden op het priesterschap. Dat besluit stond bij hem al lang vast.

«Er was in zijn roeping echter een wijziging gekomen, een verbreding en verdieping: gaarne zou hij priester-missionaris worden. Er ontstond dus voor hem op het einde van zijn retorica een probleem. Hij wilde missionaris worden, maar hij durfde het nog niet zeggen; niet omdat het offer – vader en de huisgenoten te moeten verlaten – voor hem te groot zou zijn, maar hij aarzelde om het offer dat hij anderen zou moeten opleggen. Als hij missionaris zou worden zou het vader en zijn broers en zusters sterk bedroeven. Zij rekenden dat hij dicht bij hen ergens in het bisdom Brugge zou blijven» (Monbaliu p. 52).

Bovendien dacht de jonge Lievens aan al die jaren school- en kostgeld die zijn familie voor hem betaald had, aan de financiële steun van zoveel anderen. Het Klein Seminarie zelf had hem meerdere keren het bedrag van een halve studiebeurs geschonken als tegemoetkoming. Had hij het recht om iedereen de rug toe te keren en ver weg te trekken naar een of ander missiegebied?

Constant had het bijzonder moeilijk om de knoop door te hakken, en ongetwijfeld heeft hij zijn gewetensprobleem besproken met E. H. Lanssen. Uiteindelijk deelde Lievens aan zijn geestelijke leidsman mee dat hij besloten had priester van het bisdom te willen worden.

Na de grote vakantie van 1876 kwam Constant dus terug naar Roeselare om er één jaar wijsbegeerte te studeren. Hij bleef de bescheiden jongeman die hij altijd al geweest was. Victor Lanssen: «*Met zijn kameraden uit filosofie luisterde Constant veel, sprak weinig, en zocht nooit onder hen uit te schijnen door zijn geleerdheid of door zijn verstand*» (Van Tricht p. 20). Ondertussen groeide hij op geestelijk vlak: «*Altijd getrouw medewerkend met de gratie Gods werd hij een waar inwendig mens, aan zichzelf en aan de wereld verstorven en maar één doel voor ogen hebbende: God en plicht*» (*ibid.*).

Wat er in Constant Lievens omgving lezen we in een brief die hij begin 1877 schreef aan een kameraad uit de humaniorajaren die in Leuven studeerde:

«*Ik weet niet wat van mij geworden zal, ik weet niet wat van u geworden zal, ik weet niet, want het koorkleed van het toekomstige ligt toe voor ons. Ik weet niet welke baan wij nemen zullen, maar ik weet iets: 't is dat ik ridder wil zijn van het grote werk Gods, en met de voeten stampen wil wat laag en leeg is, wat schandig en onmenselijk is, wat het goede niet wil...*»

«*Bij u was ik graag, om uw krachtig leven, om uw ware en christene en Vlaamse gevoelens, bij u was ik graag.*»

Het lerarenkorps van het Klein Seminarie te Roeselare in 1874-1875, het schooljaar van de “Grote Storinge”. Zittend in het midden superior Henri Delbar. Bovenaan rechtstaand ondermeer Victor Lanssen (3de van links) en Hugo Verriest (4de van rechts). Constant Lievens en Albrecht Rodenbach zaten toen in de poësis.

Constant Lievens als seminarist in Brugge, 1877-1878. Zijn voor-nemen om missionaris te worden in de orde van Sint-Ignatius – naar het voorbeeld van “de Grote Zwartrok”, pater Pieter-Jan De Smet uit Dendermonde – geraakte toen in een stroomversnelling.

Maar dokter, advocaat, enz., het zou mij niet gaan ; elders varen mijn gedachten, hoger vliegen ze, ja hoger en veel hoger.. » (brief uit Roeselare ; aangehaald in Monbaliu p. 59).

Op het einde van zijn Roeselaarse tijd – die hij afsloot met een eerste plaats in nagenoeg alle vakken – kwam de twijfel opnieuw op : priester in het bisdom Brugge of missionaris ergens ver weg ? Hij voelde zich meer dan ooit aangetrokken tot de missies en hij dacht daarbij aan de jezuïeten, die in die tijd in ons land dé grote missieorde waren. Constant had in het bijzonder een grote verering opgevat voor pater Pieter-Jan De Smet (1801-1873) uit Dendermonde, de “Grote Zwartrok”, de apostel van de Roodhuiden in het Noord-Amerikaanse Rotsgebergte.

« Op het einde van zijn jaar wijsbegeerte », vertelt ons Victor Lanssen, « kwam Constant mij vinden en verklaarde mij dat alleen het Gezelschap Jesu [de jezuïetenorde] zou kunnen voldoen aan zijn onblusbare zucht voor de studie en aan de brandende ijver voor de zielen die God hem ingaf. Maar de vrees zijn bloedverwanten te bedroeven weerhield hem nog. Ik gaf hem voor raad de goddelijke genade niet te laten voorbijgaan. De roep van God moet eerder opgevolgd worden dan de bede der mensen. Maar, daar zijn intrede in het Groot Seminarie geen beletsel was om later bij de Jezuïeten binnen te treden, durfde ik niet aandringen » (Van Tricht p. 46).

VAN BRUGGE NAAR DRONGEN

Op 30 september 1877 begon Constant aan zijn eerste jaar godgeleerdheid aan het Groot Seminarie in Brugge, een stad die nog verder van huis was dan Roeselare en hem volledig onbekend. Toch voelde hij er zich snel thuis en was hij er gelukkig, zoals blijkt uit zijn brieven aan zijn familie. Het goed geordende leven van studie, lectuur en gebed, *« alles op gemeten en gepaste ure »*, lag hem wonderwel.

Op zekere dag kreeg het Groot Seminarie het bezoek van E. H. Desiderius Callaert, ook een Moorsledenaar, die missio-naris was geworden in Noord-Amerika en over zijn apostolaat een voordracht kwam houden. Nadien knoopte hij een gesprek aan met zijn dorpsgenoot Lievens, die zijn oude droom weer voelde opwellen en de vraag stelde naar *« een uitgestrekt missieveld waar missionarissen tekort zouden zijn »*. *« Dan is India voor u geschikt »*, antwoordde Callaert. Daar was het grote missioneringswerk van de Belgische jezuïeten pas begonnen, daar had men mannen van formaat nodig.

Toen Constant in de herfst van 1878 zijn tweede jaar theologie aanvatte, had het er alle schijn van dat hij eerst

zijn studies wilde voltooien alvorens zijn missionarisroeping vrije baan te laten. Maar onverwacht kwam alles in een stroomversnelling.

« Zijn oversten hadden namelijk het plan opgevat de knappe student Constant Lievens naar Rome te sturen om aan de Gregoriaanse universiteit zijn godgeleerde studiën voort te zetten. Welnu, al had hij de studie nog zo lief, een onderscheiding die zijn verplichtingen [tegenover zijn weldoeners] zou verzwaren en zijn roepingsplannen mogelijk in de war zou sturen, kon de aanstaande missionaris hoegenaamd niet bekoren. In zijn verlegenheid haastte hij zich Monseigneur verlof te vragen om het seminarie te verlaten, en verzocht de provinciaal van de Jezuïeten om opname in de orde » (Marlier p. 56).

Constant begon aan een vurige novene tot de H. Teresia van Avila. Op het einde daarvan was hij in het bezit van alle noodzakelijke volmachten en documenten. *« Voor God alleen leven, voor Hem alleen lijden, voor Hem misschien eens mogen sterven : te groot geluk voor een mensenhart ! »* schreef een overgelukkige Lievens (oktober 1878).

De gebouwen van het Groot Seminarie van Brugge, gevestigd in de oude cisterciënzerabdij van Ter Duinen langs de Potterierei. Hier begon Lievens aan zijn studies theologie in 1877. Precies een jaar later gaf hij definitief gehoor aan zijn missionarisroeping en trad hij binnen bij de jezuïeten.

NOVICIAAT BIJ DE JEZUÏETEN

Op 21 oktober 1878 belde Constant aan bij het noviciaat van de jezuïeten in Drongen aan de Leie, vlakbij Gent. Een maand later deed hij met zijn jaargenoten de dertigdaagse *Geestelijke Oefeningen* van Sint-Ignatius. Daarmee begon een tijd van bidden en boete doen, van overwegen en mediteren over het apostolisch karakter van de jezuïetenroeping.

Het duurde een hele tijd vooraleer Constant zich echt thuis voelde in Drongen. Zijn medenovicen kwamen uit alle hoeken van het land, velen uit de gegoede burgerij, en de boerenzoon van Moorslede, met zijn introvert karakter en zijn aangeboren verlegenheid, klapte volledig dicht. « Van zijn superioriteit als student kon in een noviciaat natuurlijk weinig blijken, want alle studie werd er tijdelijk stilgelegd buiten de éne studie van de ascese. De weldoende prikkel van het succes kon hem niet meer treffen, maar wel becroop hem meer en meer het onbehaaglijk gevoel van zijn vermeende onmacht » (Marlier p. 62).

Gelukkig trof Lievens in Drongen iemand die hem zou helpen met raad en daad : de toenmalige novicenmeester, pater Van der Hoeven, een man met een fijn psychologisch doorzicht. Hij liet Constant alle dagen op een vast uur bij hem komen en verplichtte hem om te converseren, hoeveel moeite dit de teruggetrokken jongeman ook kostte. Maar geleidelijk aan genas Van der Hoeven de toekomstige missionaris van zijn minderwaardigheidscomplex. Later schreef Constant : « *Ik was een bedeesde jongen, maar tenslotte heb ik bevonden dat bedeesdheid voor een groot deel uit ongeregelde eigenliefde voortkomt. We vrezen dat we niet zullen slagen, of dat we er onhandig zullen uitzien, of een beetje dom, of potsierlijk... En we durven niet spreken en we durven niet handelen... Kleinzieligheid is het eigenlijk, en het verdient onze minachting.* »

Pater Van Tricht tekende heel wat verklaringen van ooggetuigen op over de voorbeeldige houding van frater Lievens in Drongen. Zij hebben het over zijn stiptheid in het naleven van de regel ; zijn broederlijke liefde en beminnelijkheid in de omgang ; zijn haast legendarische verstervingen ; en zijn vurigheid, « *de vurigheid van een heilige* ». Een medenovice vatte het later als volgt samen : « *Bovenal wens ik hier aan te stippen dat pater Lievens met taaie en koppige volharding de weg bleef bewandelen die God hem scheen aan te wijzen, zonder in het minst acht te slaan op het oordeel van de mensen. Hij was in hoge graad een wilsmens, hij was een man* » (aangehaald in Marlier, p. 69).

In de zomer van 1880 werd pater Van der Hoeven, die door toedoen van de lange gesprekken met Constant zijn geestelijke leidsman was geworden, benoemd tot provinciaal van de jezuïeten in België. Constant mocht er een teken van de Voorzienigheid in zien, want nauwelijks

twee maanden later stuurde de nieuwe overste een brief naar Drongen : frater Lievens werd naar India gestuurd.

NAAR INDIA

De jonge jezuïet was dolgelukkig. De afreis was vastgesteld op 22 oktober ; er was dus niet veel tijd meer om alles klaar te maken en afscheid te nemen.

« Met gemengde gevoelens trok hij naar Roeselare en Moorslede : blij om de uitverkiezing, maar bezorgd om die uitverkiezing mee te delen aan vader, familieleden en vrienden. Hij wist dat hij hen, niettegenstaande hun edelmoedigheid, opnieuw pijn zou doen.

« Na enkele dagen verblijf en afscheidnemen van vrienden en weldoeners te Moorslede en omstreken, kwam op een avond het definitieve afscheid van vader, broers en zusters. Een eenvoudige handdruk en vaders bijzondere zegen, vaders kruisje op zijn voorhoofd. Van moeder had hij reeds afscheid genomen op het kerkhof. Geknield voor haar houten kruisje had hij haar bijstand gevraagd en er de grond gekust » (Monbaliu p. 93).

Omdat Constant de verre reis onder de bescherming van zijn hemelse Moeder wou plaatsen, ondernam hij vlak vóór zijn vertrek nog een bedevaart naar het heiligdom van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes in Oostakker bij Gent. Dit bedevaartsoord was toen nog van heel recente datum : het was pas in 1873 dat de markiezin van kasteel Slotendries een grot ter ere van de Onbevleete Ontvangenis had laten oprichten. Maar Oostakker had in 1875 grote faam verworven door de wonderbare genezing van Pieter De Rudder, die er op krukken en met een verbrijzeld linkerbeen was aangekomen en ter plekke volledig genezen werd.¹ Waar kon de kersverse missionaris beter de bovennatuurlijke steun voor zijn levenstaak afsmeeken dan aan de voeten van zo'n machtige Middelaars ?

Dan volgde het afscheid van de kloostergemeenschap in Drongen. In een brief aan zijn familie die hij op 20 oktober 1880 schreef lezen we :

« *Vandaag heb ik vaarwel gezegd aan mijn goede broeders die hier met mij wonen en die mij uit der harten beminnen : zij beloven voor mij te bidden. Zij zouden willen meegaan, om te werken voor de zaligheid van zoveel zielen die als hagelstenen in de hel vallen omdat er niemand is die ze helpt, om te leven en te sterven voor onze Heer en God* » (aangehaald in Marlier, p. 74).

Samen met vier andere jezuïeten-missionarissen vertrok hij op 21 oktober naar Brussel. Omdat die dag precies de laatste was van zijn tweejarig noviciaat legde hij in de hoofdstad in de handen van pater Van der Hoeven zijn kloostergeloften af.

De volgende dag begon de lange reis over land en over zee die de jonge missionaris in zes weken tijd tot in Calcutta zou brengen.

(wordt vervolgd)

redactie KCR

(1) Na grondig onderzoek van het dossier werd de genezing als miraculeus erkend in 1908 door de Brugse bisschop Mgr. Waffelaert.